

TÉREY JÁNOS

Termann merül

A pályaudvarról egyenesen a New York kávéházba sietett, ahol nem várta senki. Asztala szabad volt, kisimult arccal helyezkedett el törzshelyén, a Dohány utcai traktus legvégén, közvetlenül a karzatra vezető lépcső alján. Ejtőzött a füstben, ügyet sem vetve a mélyvízben bömbölő cigányzenére. A kávéjához mellékelte csészenyi tartós tejet – hagyományait fölragva – nem küldte vissza, hanem apránként kitöltötte, mert akkoriban vadászott a kalóriákra.

Október huszadika volt aznap, mint megtudtam tőle, édesanyja halálának második évfordulója. A délelőttöt Debrecenben töltötte, megjárta tehát bölcsőhelyét, és kevés híján ott ragadt délutánra is. Egyik dühös nagybácsija szeretett volna elbeszélgetni vele, ő azonban résen volt, nem is beszélve őrangyaláról.

Kilencvenegy őszen apja hatodjára került be a zárt osztályra. „Hát meg kell lennie.” Teketória nélkül vonatra szállt a hír érkezése utáni hajnalon. Egy éve anyja sírjánál sem járt. Elbitangolt ebnek csúfolta magát. Sóváran akarta a vidéki várost. Valami indokolatlan honvágyat érzett a korábban annyit szidott és átkozott szülőföld iránt. Bérlet nélkül szorongani az egyetlen villamoson; biccenteni a Szent Anna-sarok felé; kótyagosan átvágni a Méliusz téren. Végigsétálni a Klinika gyöngykviccсал fölszórt alélján, egészen a szökőkútig, s ott üldögélni negyedórát, csöndben. Ezt mind megteheti Debrecenben. E szerény lehetőségeknek sosem tapasztalt csábereje lett a szemében.

„Nyilván, mert ősz volt éppen, de milyen ősz! Elhagytuk október közepét, s október második felének Debrecenben van igazi bukéja, amint az köztudomású”, jelentette ki a törzsasztalánál. Pesten akkoriban szerencsétlenül alakultak az ügyei. Állandó munka nélkül maradt és elhanyagolta a főiskolát is. Érdes és kiállhatatlan volt akkoriban. Bizalmas kedvesét, Hedviget, az énekesnőt elmarta maga mellől. Néhány barátja legyintett rá, és annyit mondott: Termann merül.

Érezte elveszendőségét, s arra gondolt: „Ha mindenképpen meg kell lennie, essem áldozatául ennek az ősznek Debrecenben, nem máshol”. Legyen úgy, mondom.

*

Nyolcvankilenc augusztusában, amikor elhagyta bölcsőhelyét, hogy a fővárosban legyen tanárjelölt, búcsúzóul öklét rázta a vonatablakból Debrecen felé. Az első másfél hónap Pesten: a prelúd. Nem volt se előtte, se utána ehhez fogható, ilyen mélységes, ilyen józanul zakatoló, békebeli ősze, amely ennyiszor visszajárna hozzá kísérteni. Akkor határozta el új időszámítását is. El kellett temetnie az anyját, akit imádott és akin csüngött, hogy tántoríthatatlan legyen, és többé-kevésbé a maga ura.

„A nyolcvankilences ősz jelenetezése, az valami démoni”, folytatta Termann.

„Micsoda ősz. Ki fogja végigélni?” Minduntalan föltette magának ezt a kérdést, pedig testi épségét akkor fenyegette a legkevesebb veszély.

„Az előidők!...”, sóhajtott.

„Nem, nem, szó sincs pezsgésről azon az őszön”, fűzte hozzá.

Legcélszerűbb a 74-es trolit választani, ha az ember a Mexikói útról az erzsébetvárosi Kazinczy utcába akar eljutni. Erről például még fogalma sincs.

Apja fölutasztotta a tanévnyitóra, megtekinteni a főiskolát. Hasa alatt összekulcsolt kézzel állt a díszterem sarkában. Láta Termann akkori albérletét is, kicsinyelte a szobát. Akkor járt utoljára Pesten. Nem mozdult ki többé a saját köreiből.

Termann, anyja kéréséhez híven, még első héten föl hívta pesti nagynénjét, Marika nénit, aki az anyja nővére volt. A néni aznap ünnepelte a névnapját. Marikáékhoz utaztak föl a főbb ünnepeken, ez volt az első pesti szál az életében, akkor aludt először a nagyvárosban. A nagynéniék a Rákóczi út füstösebbik felén laktak, közel a Kelethez. Megragadta figyelmét a debreceni, főutcai üzletével jócskán vetekedő játékboltkirkakat. Az ormótlan, szürkésbarna, de fantáziadúsan formált, tornyos és pártázatos, éjszakára kulcsra zárt bérházak képe, az éjszakai forgalom fülledt alapzajának élménye is innét való. „Micsoda nyüzsgés volt itt! Rémlik egy nyári nap, amikor késő éjszakáig fönt maradhattam a mamával meg Marika nénival. A Gázlángot néztük. Nyitva a Hársfa utcai ablak. Hideglelés volt a filmben az Ingrid Bergman.”

„A budapesti telefonszámok hétjegyűek”, ismételte a változás szikár tényét a telefonfülkébeli hang annak az évnek a szeptemberében. A régi, hatjegyű szám előtt tárcsázni kellett az egyest is. Marika néni fölvette, megbeszéltek egy szombati ebédet.

Termann iskolába menet kakaós csigát vásárolt a földalatti végállomásán, volt ott egy mozgóárus (már nincs meg). Még reggelizett tehát, de egyelőre nem kávézott; sem a koffein, sem az aroma, a pusztán jóérzés miatt. Tág mezőkhöz szokott debreceni szemével olyan szűknek találta a Kazinczy utcát, hogy az volt a benyomása, a nyíló ablaktáblák a feje fölött koccannak össze. Orrát megcsapta hirtelen egy kapualj penetráns szaga. Beosont az idegen udvarra, a keramiton ébenszínű vadgesztenye gurult a lába elé. A főiskolán az első órája régészeti szeminárium volt. Időben érkezett, hiszen pontos volt ő fiatal kamaszként. Ugyanaznap délután át kellett mennie a testnevelési tanszékre a Markó utcába. Vitába keveredett fölmentése ügyében egy tüsténkedő sportemberrel. Kérésre mondott neki pár szót a szüleiről, tényszerűen. Rájött, hogy őszinteségével könnyű szarvashibát ejtenie. Ha ő is „betegeskedik” a családi hagyományokhoz híven, „nem fogja sokra vinni”, erre figyelmeztette ez a korán és furcsán kopaszodó, tapintatlan fiatalember.

Volt oka pirulni. Az iratot, amely szívbillentyűzavaráról tudósított, anyja egyik kolléganője állította ki a debreceni kardiológián, majdnem minden valódi alap nélkül. Anyja mélyen etikus ember volt, a fiúnak három teljes évig kellett rimánkodnia ezért a meggyőző papírért; s akkor is csak azért sikerült kikönyörögnie, mert a gimnázium törekvő tornatanárai a lemaradóknak, az úgymond ügyetleneknek egyre több és konkrét büntetést helyeztek kilátásba, ami mindig fizikai szenvedést jelentett. Termann-nak komoly szüksége volt erre a papírra, s nem lustaságból. Bemutatkozása

ugyanis az első tornaórán, 1985 szeptemberében egy ájulás volt félóra könyörtelenül intenzív gyakorlatoztatás után. Ő, aki, igaz, osztályelső futó volt hatvan méteren, rosszul volt a bordásfal előtt lógó kötél látványától is. Végül negyedik gimnáziumban már biztonságos helyről, a kispadról figyelhette osztálytársait. Agilis hajcsárok sanyargatták őket síppal a szájukban, miközben vörös salakon futották a hatszáz métereket.

Mielőtt betöltötte volna a tizenkilenc évet, hetes buszra várt az overallos munkások és konfekcióöltönyös hivatalnokok társaságában. Szeréna napja volt és csütörtök, fél nyolc talán vagy több is. Nem volt nála óra. Pára lebegett a Thököly út macskakövei fölött. Termann túl volt néhány keserű ébredésen. Szeptember derekán már világos volt, hogy a Pestre költözés, s a levegőváltás ténye nem fogja megváltani. Tévedésből piros hetes buszra szállt, megfélemlítve róla, hogy sem az Urániánál, sem az Astoriánál nem fog megállni.

Izgó-mozgó, kaporszakállas alakok vették körül a főiskola alagsori büféjében. (A jövőben pokoli értetlenséggel fogják kísérni összes megmozdulását. Megjegyzéseket tesznek majd bizarr zakóira. Megjelennek a díszteremben tartandó fölolvadásain, színházi matinéin, aztán elmaradoznak a novemberi éjben.)

„A stúdiók túlságosan igénybe vettek. Sose tudtam magolni, nem is szereztem meg minden jegyzetet”, emlékezett vissza Termann. Nyolctól négyig a főiskola kapui mögött sínylődött, őszintén minden haszon és hozadék nélkül.

Otthon töltötte a hétvégét két fővárosi hét után. Az ötórás expresszt nézte ki, de már a háromórás gyorsal távozott. Szeretett volna egészséges önbizalommal befutni a Nagyállomásra este. Lehetetlennek bizonyult, kelekótya volt egész nap. Kihagyta az utolsó óráját, megszökött a főiskoláról. Felelőtlenül költekezett a sarki vegyesboltban, el volt látva apanázssal, vékonyan. (Még mindig megvan az a kisbolt, tudomásom szerint profilt sem váltott.)

Szobája ablaka zsebkendőnyi kertecskére nézett. Zsongítóan enyhe délutánra volt kilátás. („Az őszi levegő, mikor már több a hideg benne, mint a meleg, az jól tesz a neuraszténiásoknak, és az olyanoknak, akik ifjú fővel boldogtalanoknak szokták jelenteni magukat.”) Szorította az idő. Érezte, várják haza. Rostos őszibaracklevet vett elő a hűtőből („és nem sört, annyira hihetetlen”, mondta). A Mexikói út mellett tehervonat kattogott el, majd kiszáratva a 67-es villamos („nemsokára az sem lesz meg: figyeld meg, szépen-lassan minden eltűnik ebből a városból”).

Csak most nézett az órára.

„Szent Isten!”

Rohant lefelé.

Már be is vágta maga mögött a kaput.

(„Efféle őszi futásoknak egész legendáriuma születik utólag. Ragaszkodom minden szeptemberi mozzanathoz. Vissza mindenestül a '89-es őszbe: szabad utat kérek”, tüzesedett át később.)

Anyjának mellrákja volt. Átesett a műtéten, „azon a műtéten”. Amikor kitudódott a tény, a nyugós kamasz megpróbálta homokba fúrni a fejét. Képtelen volt tudomásul venni, hogy már a haldokló ad neki bölcs élettanácsokat, elmagyarázva, mit

merre találja „majd”, hol vannak a hasznos holmik és a készpénz. Az öröksége. „Micsodát, mikor is?...” Reszketett a tanácsoktól. Botránnyosan kifakadt: miért játszik halálraítéletet, aki nyilvánvalóan, cáfolhatatlanul él? Ha betegágyban tölti is a napját. Szeptember végén írta Pestre az apja, hogy „adódtak bizonyos komplikációk”. Szövődeményeket mutat a röntgen.

Nem ismert rá a Két malom utcai lakásra. Távollétében apja egyedül tologatta ide-oda a bútorokat. Emlékszik az otthon töltött októberi éjszakára, egy héttel anyja halála előtt. Süket volt a telefon, nem működött a bojler. A spájaztó lepecsételve. Az apja ágya alá be volt készítve egy szekerce, ismeretlen célból. Mindenesetre, hitchcocki dramaturgia. Apja benyitott éjjel. Ráparancsolt, hogy oltsa el a lámpát. „Az oroszoktól” tartott, akik belopóztak az udvarra, hogy „lefüleljék őket”. Megkérdezte, fázik-e. Ráterített a fekvő fiúra egy ócska plédet.

Reggel együtt indultak az anyjához a klinikára. Apja idegesen keresgélt a zakó-zsebében, nem találta a kulcsait. Elkobozta Termann kulcsomóját. A villamosmegállóban magához vonta fiát, és figyelmeztette „a kopókra”, akik alattomban szétszóródtak a téren.

Nézte anyját a klinikán, ahogy megpróbált fölülni az ágyon. Gyöngye volt, segítenie kellett neki. Sápadt volt és csontsovány, ősz haja a homlokára tapadt.

Ott álltak hármásban a II-es Belklinika teraszán. Elhízott kórházi macskák hancúroztak a kertben. Mikor apja kiment a mosdóba, és kettesben maradtak az anyjával, a fiú odabújt hozzá, átkarolta erősen.

„Anyá, én nem tudom egyedül bevitetni.”

„Be kell vitetni?”

„Nem javul meg magától. Eddig még sohasem javult meg.”

„Biztos vagy benne, hogy muszáj, fiam?”, kérdezte tőle az anyja. Hallotta, nagyon nehezen veszi a levegőt.

„Nézz rá, anyá, életveszélyes.”

A fiú tehetetlen dühében és félelmében sírva fakadt.

„Túlzol”, mondta az anyja.

„Nem, nem, nem. Kivonjuk a forgalomból, vagy...”

„Nem tudom.”

Anyja belgyógyász volt, szép számban voltak klinikai kapcsolatai. Apját pedig ismerték, mint a rossz pénzt leghátul, az Ideg- és Elmén. Anyja osztályos orvosa adta le a vészjelet a Belklinikáról. Megérkeztek odaátról a kollégák, karon fogták az apját, és átkísérték a kórházparkon. Termann megvárta, míg beinjekciózzák, aztán visszament az édesanyjához. Búcsúzásakor alig értette a szavát. Aznap látta utoljára.

Este Pesten fölhívta Zsirján, az örmény butikos. Tudott egy koncertet az Almássy téren. Zsirján korán, már az előzenekar műsora után lelépett, ő inni kezdett. Eközben a színpadon a Sexepil énekes megelégelte a közönség melakóros passzivitását, s anyaszült meztelenre vetkőzött a *Rebel Yell* elővezetése közben.

Doctorow-t olvasott az első osztályon – az apja vasúti mérnök volt, innét a kedvezmény –, fején a walkman. Fölszófolta a hangerőt. *Music for body and brain.*

Hogy teljék az idő, elképzelte, milyen lenne, ha időközben gazdát cserélt volna szülőföldje szép határa. Szolnok határváros. Vámvizsgálat a híd előtt. A Tisza vonala az új országhatár, azontúl idegen karhatalom vezetett be katonai közigazgatást. Húszpercenként tépik föl kupéja ajtaját az olajzöld egyenruhás biztonságiak, papírokat követelve. Végig esik az eső. Döbbenet figyel az ablak előtt sorjázó állomásokat. Nevüket egytől egyig idegen névre cserélték. Sâiâu, Chiş Uiasalasâu, Sannicolaè de Turcesc, Carţag, Episcopia de Lâdani, Sâbâslâu de Haiduc, Debreţin. Vigasztalanul fest a vidék a mocskos üveg mögött. A bombázás okozta romokat nem engedték eltakarítani. Ronda politikai transzparenszek mindenütt. A felszálló utasok ápolatlanok, magyarul nemigen mernek megszólalni.

Harsogott a megafon a Nagyállomáson. Anyanyelvén mondták be az induló és érkező vonatokat.

Pocsékul érezte magát a villamoson. A rokonokra gondolt, akikkel az apja múltbeli baklövésai miatt rendezetlen a viszonya. Tudtam, van itt egy nagybátyja, aki még anyja életében igyekezett megkeseríteni a fiú életét. Imre bácsi állatorvos. Galambósz, párttitkárosan hátranyalt hajú, pohos férfi, népes klientúrával. Annak idején mindenáron fiút szeretett volna; dinasztikus reményeit megcsalva három lánya született három egymást követő évben. Felesége tíz éve lett öngyilkos. („Téli temetésre emlékszem”, mondta Termann. „Megnéztem Irmuskát a koporsóban. Anyámat nem mertem megnézni.”)

A család kigazda hagyományaihoz híven, az első generációs értelmiségi fiúk is visszatértek, legalábbis részben, a földhöz. Apja málnáskertje meg Imréék szántója, krumpliföldje, kukoricása egymás mellett terült el az Erdőpusztákon. Az öregebbik Dezső – leszázalékolása után – valami atavisztikus vonzódással, parasztnosztalgiaival keresett magának művelhető földet. A hatvanas években szőlőskertet vásárolt, mindjárt kettőt egyszerre. A félig téglá, félig vályog pajtának, ahol néha ott is aludtak, vörösre festett spalettái voltak. A fogason ősrégi, barna orkánkabátok búslakodtak. Esőben amúgy nem volt érdemes kimozdulni, belésüppedt a mindenség a sárba. A városi bútorok egy része idekerült, aztán kirabolták a pajtát, elhordták a berendezést az utolsó szögig, az utolsó lejárt szavatosságú szardíniakonzervig.

Apja akkurátusan kivágatta a vinkónál jobb bort aligha adó szőlőtőkét, és észszerűen málnatöveket telepített a helyükbe. Dinnye- és tökmagot vetett, almafacsemetéket ültetett a szegélyre. Sőt, Termann egy valódi fóliaházra is emlékszik a dombtetőn, amelyet vagy a tél tett tönkre, vagy a pusztai kóborlók. Apjának még arra sem volt gondja, hogy a szebbik, diófás kertet körülkerítse, megelőzendő a romlást – de a sátor valahogy mindig újjáépült.

Talán a kútásások voltak a legizgalmasabbak, az anyaföld föltárulkozó rétegeivel, az udvarra kiszórt, derűsen aranysárga homokkal. Az először fölbugyborékoló víz örömeivel. Nem is beszélve azoknak a szomszédoknak a szüreteiről, akik rejtélyes ok-

ból kitartottak a homoki szőlőművelés mellett, a must igézetében. A két fivér tulajdonképpen családi gazdaságként szerette volna művelni a kertet, ám serdülő gyermekeik finoman szólva is idegenül mozogtak a katasztrális holdak, a vetésforgó meg a komposztálás világában. A mintagazdaság kibontakozó körvonalait figyelve, Termann arra gondolt, apáiknak markos jobbágyokat kellene fölfogadnia a siker érdekében. Jobbágyok azonban nem voltak kéznél, a földeket pedig hamarosan fölverte a dudva meg a bükköny. Pedig ez volt Termann számára az esszenciális kert, ez az elvadult málnaföld a félszázados diófák árnyékában, a halápi erdő mellett. Szelíd homokbuckákon nőtt tölgyesek és akácosok, sárguló fűvű kaszálók keskeny vízerekkel átszöve. Betontuskóval megjelölt háromszögelési pont a közeli dombtetőn. Pusztai idill.

Mennyi négyszögöl hány aranykoronányi értéket képvisel, ez számára mindörökre rejtély maradt.

Egyik nyáron Termann kijelentette, hogy soha többé nem jön ide, a „majorságba”, idénymunkára. Nem jön sem autón, sem vonaton, sem vicinálison. Imre bácsi azóta tekintette léhűtőnek az unokaöccsét. Látni, hogyan tükröződnek Imre, e diplomás ösztönlény résnyire húzódó szemében az eltérő életstratégiák, s hogy milyen parányinak látszik benne a szellem embere, ez kiábrándító volt, mesélte Termann. A bácsi többször megfenyegette, öles metszőollóval a kezében próbálta kiparancsolni a fiút a saját portájáról. Egyszer megcélozta egy üres szenesvödörrel. Ilyesmivel nem ment sokra.

Ez rosszabb, mint a pórias indulat, ez a meddő értetlenség. Imre nem értette, föl nem foghatta, igazából mire is való az a másik és másféle élet.

*

A villamos lassított. Szent Anna utca, azelőtt Béke útja. A jobb oldalon, a Varga utca sarkán álló kollégium földszintjén volt a legkifinomultabb választékú menza a sok közül. A reformok előtti magyar étlapot főzték igényesen. Jókai bableves, savanyú burgonyafőzelék vagdalttal, aranygaluska vaníliaöntettel. A kollégium falán piroslott a postaláda, ahová a pesti partnereknek címzett levelek kerültek. Életfonál. Termann deres novemberi reggeleken kilesett a szemközti gimnázium ablakán. Megírta a fizika szintfölmérőt hármas alá. De bemutatta oroszlánkörmeit is az önképzőkörben. „Hinta leng egy csehovi kertben”, mondta a verseire egy értelmes és jóindulatú lány. Néhány osztálytársával megdöngették a nyereszkes lánghosszú bódéját az iskola udvarán. Fülledt volt az 1988-as klubdelután-hangulat, fogyott a bőlé, a sajtos masni meg a tepertős pogácsa a Csapó utca egyik hátsó udvarában. S amikor Termann végre összeszedte a bátorságát, hogy fölkerje lassúzni a lányokat a gólyabálkon! A hajdúsági lányoknak valahogyan hamarabb kerekedett ki a csípőjük, hamarabb forrósodott át tánc közben a combjuk, „édes jó Istenem”.

A villamos megállt a főtéren. Termann mesélte, 1985 nyarán egyszer bent ragadt a Megyei Könyvtár épületében. A karzaton jegyzetelt, a helyi hászid közösség hányódásaival foglalkozott akkoriban. Vihar előtti csöndben. Hirtelen kihunytak a lámpák. Áramkimaradás? Ekkora vihar jön? Ötven oldala volt hátra Moshe Élijáhu

vaskos monográfiájából. Az utcáról elegendő fény szűrődött be, nem zavartatta magát. Akkor kezdett feszengeni, mikor az a fulltag csönd is föltűnt, amely már az egész házat uralta. Csak a templomtéren csörömpölő villamosokat lehetett hallani. Leszaladt a lépcsőn, de nem talált a katalógusok körül senkit, se könyvtárost, se olvasót. Szombat, kora délután. Dolga végeztével távozott a személyzet.

Termann megrázta a főbejárat kilincset, hiába. A térre néző erkély ajtaja is zárva volt. Láta szemben az emeleti lakás ablakát, ahol anyjával vendégeskedtek egyszer. Igazi polgári enteriőr, most nem lehet belátni az elhúzott, nehéz, olajzöld függönyöktől. Savanyúcukor volt Ilus néninél a parányi üvegtálon, háromszor is lehetett venni belőle.

„Már Ilus néni sincs, igaz?”

„Igaz.”

Eszébe sem jutott, hogy él a lehetőséggel, s végre beveszi magát az ősnymotványok termébe, pedig ott állt őrizetlenül. Csak a házitelefon adott vonalat, azzal nem ment sokra. Egyedüli esélye az volt, hogy rátapasztja fülét a kapualjba nyíló ajtóra, és vár. Vár. A hátsó traktusban van a kereskedelmi szakközépiskola, csak hát arrafelé sem lehetett nagy mozgás, vakáció lévén. Hirtelen fölfigyelt egy tábláskára a lépcsőházban: „Vészhelyzet esetén a kulcs a Városháza portáján átvehető.”

„Bocsánat, engem ide bezártak”, nyögte maga elé, mikor már egy órája aszalódott a lépcsőházban, s végre lépéseket hallott odakintről. Egy nő, aki éppúgy nem volt tisztában a szombati nyitva tartással, mint ő. A könyvtárba igyekezett, hogy meghosszabbítsa a lejárt kölcsönzési időt. Termann fölvilágosította, hol a kulcs. Készséges volt a nő, megjárta oda-vissza az utat, s tíz perc múlva szabadította ki a foglyot. Együtt vitték vissza a kulcsot a Városházára, összemosolyogtak a kapualjban, a nő megsimogatta a tarkóját. A fiú napokig jólesően bizsergett ettől az érintéstől. Villamoson ültek már, amikor valóban lezúdult a vihar. A nő meghívta teázni a lakására, és ő gondolkodás nélkül ment; ezt két hónappal később bánta csak meg, amikor matematika fölzárkóztató kurzust tartott neki a gimnáziumban ugyanez a nő.

Haladt tovább a villamos Termann-nal. Itt a sarkon az Óbester borozó. Irdatlan méretű bordó neonreklámja, az a lüktető, mályvaszínű fényfolt neki is rémlett, régi, havas februárokból. Mindig kíváncsi volt a borozó belsejére – talán valóságos lipcsei Auerbach-pincét várt, több szinttel, faburkolatos különtermek és folyosók labirintusával, festett ólomüvegablakokkal? –, de aztán amikor évekké később lesétált a lépcsőn, jelentős csalódást okozott neki a hely. Meglepte a képzeltnél jóval szűkebb és szegényesebb tér, a néhány boltíves, puritán terem.

Szemben áll a Honvédlaktanya, ahol katonának sorozták, és ahol nagyvonalúan minősítették A-kategóriás hadkötelesnek. Hogy aztán, szerencsés módon, mégiscsak megússza a szolgálatot a Magyar Néphadseregben. Itt kanyarodik – a hajdani városárok görbéjét követve – az Eötvös utca, ahová ő általános iskolába járt. Indigókék köpenyben kakaózott a földszinten. Innen a szagok rémlettek föl mindenekelett. Vadonatúj, barna, rézsarkú, bőr tolltartóké. Lábazatok olajfestékének átható il-

lata szeptemberből. A rosszul szelelő cserépkályhák bűze. Az átizzadt műszálás fehéremű és tornacipők gumijának az öltözőben megrekedt szaga.

„Ma elmegyek a nagymamához, és kiderítem azt a titokzatos ügyet”, jegyezte föl a noteszába Termann padtársa. Az történt ugyanis, hogy megözvegyült nagyanyjához az elhantolt férj időnként visszajárt. Padtársa a szombati ebéd alkalmával egyszer maga is látta a grószit a tükörben. „Kezét csókolom, nagypapa”, mondta neki. Vidéken a férfiaknak is kézcsókkal köszönnek. Mire hátrafordult, természetesen kámforrá vált a nagypapa. „Járj szerencsével, és deríts fényt arra a titokzatos ügyre”, firkálta az előbbi bejegyzés alá egy copfos lány, aki földrajzórán ellopta, majd ügyesen visszacsempészte a noteszt.

A fejlemények ismeretlenek.

Túl a Péterfia utcán kitárult a Bem tér zöld négyszöge is. Ennek a helynek mikroklimája van, gondolta. Debrecen sose létezett folyóvizeit két szökőkút hivatott pótolni: egy betömött és virágágyássá alakított négyszögletű medence a negyvenes évekből – amely nyilván légmentes céllal épült –, és egy igénytelen, beton gombakút a nyolcvanasokból. Amikor épült, unokahúgaival homokrögeket dobáltak a készülő kút gödrébe, s közben ezt kiabálták ütemesen: „Éljen Fabriczius Győző!” Nem tudni már, miért azt a Győzőt, s miért ilyen lelkesen, de a csatakiáltás megmaradt. Jelentős színfolt a téren a tizenkilencedik századi sörház kálvinista pasztellsárgája (gyerekkorában almazöldje), és a lombok mögé rejtőző árvaház poroszos klinkertégla-vöröse (később abból lett az Atommagkutató Intézet). Itt áll a kórház is, ahová Termann apja legelőször került be idegi panaszokkal. S ahol sok évvel később Termann elájult a vérvételelen. Amikor az első behívójuk megérkezett. Az ápolónő leültette, ő meg ott szuszogott a padon. Az előtte álló fiú megmondta, hogy ne nézzen oda. Nem bírta ki.

A tér közepén, a japánakáccokkal szegélyezett Kétmalom utca tengelyében áll a karcsú Országzászló. Majdnem lebontották, csak éppen pénz nem jutott a szétverésére, és így munkáskéz sem. Allegorikus mellékalakjait – munkásokat vagy harcosokat? – mindenesetre beolvasztották. Megkopott ugyan, mészkölapjai szétesőben, de megvan maga az oszlop. S megvan a Magyar Fájdalom szobrának helye. Csupa alföldi szomorúság. (Egy angol lord ajándéka a megrabolt nemzetnek. Alighanem azt is beolvasztották, gondolta ő egy régi fotót nézegetve. Pedig nem, azóta újra ott áll, fájdalmában kifényesítve.)

És ott áll a családi házuk a Kétmalom utca végén, bús düledék. Itt nevelkedett, e százötven éves, szerény, későklasszicista épületben. Igazából nem sok szívderítő emlék kötötte ezekhez a falakhoz. Az utcai front nemcsak a vakolatot vedlette le: már a tégláit is eszi, porrá mállasztja a salétrom. Termann hatalmas, hüvelyknyi kapukulcsa illett a zárba. Kerek egy éve nem találkoztak, ez a kulcs és ez a nagykapu. A fiút „újra otthon”-mámor lelkesítette. Belépett az udvarra, de máris megtorpant.

„Ne már.”

Kitárta a kaput, és ugyanazzal a lendülettel csukta is vissza azonnal.

Az udvaron nagybátyja állt, és alapos mozdulatokkal vörös Ladáját sikálta. „Ma nincs szerencsém”, gondolta Termann.

Türelmesnek kellett volna lennie, beülnie valamelyik sarki presszóba. Ehelyett egy téglarakás mögé húzódott a szemközti zsákutcában, és elszívott néhány szál Gauloises-t, míg végre megjelent odakint a nagybátyja, és elhajtott az autóval.

Végre Termann-né volt a téglával borított udvar, amelyre a nagyapja ültette fenyő vet árnyékot. A kemény levelű kecskerágóbokrokkal, az árnyékliliommal a sarokban. Még virult a virágágyásokban balról és jobbról néhány szál rózsaszínű és sárga portulácška. A fenyő tövében a Lada közvetlen elődje, egy rozszant Zsiguli parkolt. Korábban azzal száguldott vidéki kiszállásokra a bácsi, aki egyébként tűrhető szakember hírében állt. Ő örökölte az utcai frontot. Mostanság döngkút rohad nemcsak a hűtőszekrényben, de állítólag nagyanyjuk tisztaszobájában is.

Mein Hinterland! My Heartland! Engedékeny meghatározások, gondolta Termann. Az utolsó nyarat fogcsikorgatva vészelt át „idelent”. A „fönt” akkor már régés-régen Pestet jelentette, az egyfejű magyar városhálózat csúcsát.

A középkorban temető volt itt, a Péterfia-Ótemető, leghíresebb halottja Hatvani kollégiumi fizikaprofesszor volt. Aztán az utcájuk iker névadója, két szárazmalom zakatolt ezen a helyen, a kopár homokdombon, az izmosodó mezőváros peremén. E két malom telkén nyolcan laktak a hetvenes években az L-alakú ház négy lakását. Nyolcan öröltek két malomban. Három özvegy és egy vénlány volt közöttük. Nagyanyja és nagynénje, apja húga, Éva laktak legelöl. Stílbútoraik voltak, főleg biedermeier. Bordó huzatú székek az ovális nagyasztal körül. Csavart oszlopú, barokk virágtartó állványok. Több átlagos tájkép és egy remek enteriőr olajban. Két méter magas velencei tükör az utcai ablakkal szemközt. S az elmaradhatatlan ónémet tálló, barométerrel a tetején; a fiú számára sokáig kész rejtély a rendeltetése. Néhány könnyű betegsége idején nagyanyjára bízta a szülei. Cserge borította a díványt, amin aludt, attól az anyagtól idegenkedett. Itt nézte végig *A Tenkes kapitányát* meg *Az Onedin családot*, almakompót kanalizása közben. Emlékszik nagyanyja legendás borjúpástétomára, rántott csirkéjére és kókuszgolyóira is.

Karácsonykor mindig itt tartották a tágabb család összejöveteleit. Azt már gyerekfejjel is könnyen észrevette, hogy apját az asztal periferiájára ültetik. Később jött rá, hogy lejárt embernek is tartják, akinek nem kínál új esélyt a szerencse. Idővel a köszönés is megszűnt a testvérek között. A hóg, Éva kifakadása az apjára különösen emlékezetes volt. Azt a különös, recsegő hangú krákogását nagyon nem szenvedhette. Igaz, Termann sem; azon gondolkozott, talán az apja elszigeteltségének élményéből is táplálkozhat az ő állandó – és a csalódásoktól gyorsan csillapodó – vágya a beilleszkedésre.

A társbérletesítés idején betelepített közbülső lakó, Bakatorné, egy utcai szobában szunnyadt el örökre. Felnőtt unokája régész lett és sokra vitte, mert a homokról egyenesen a budai Várba költözött. A másik betelepített jövevény Kékiné volt, aki rendszeresen a terrakotta színű Bem térti pártházba surrant, ülésezni. Húsvét hétfőn Termann mindig nála konyakozott az apjával. Egyébként, ha nem volt egyházi

vagy világi ünnep, gyakran volt útszéli hangú szóváltásoktól hangos az udvar. Úgy-
szólván mindenki pörben állt mindenkivel.

Ő majdnem leghátul lakott a szüleivel. Mögöttük, a kocsiszín után következtek a
fáskamrák, szemben a füstölő betonépítménye, amely minden es raktár volt az ő
idejében. Ha szénszállítmány érkezett, a ruhaszárító drótkötelek lekerültek a földre.
Az illatok közül a spájkoké tolakszik először az orrába. Meg fáskamráké, a petróle-
umbúz elkeveredve a friss szén szagával, később a biobrikettével. Egyszer földúlta
Termann homokvárát egy teherautó, a fiú bőgött. Nem is csoda, hiszen komoly, te-
raszos homokvár volt, igazi mészkö-, sőt, márványlapokkal az oldalán; beépítve a
védműveibe pár igazi bazaltkocka is az utcáról... A „várárok” afféle homokfalú szá-
razárok volt, akár a középkorban a városé: nem volt patak a vidéken, amely a mal-
mukra hajthatta volna a vizet.

Apja kivágott egy fiatal eperfát, gyökerei alól ismeretlen rendeltetésű épület
alapfalai kerültek elő – „A malom!”, gondolta ő –, és rengeteg csorba pipafej, agyag-
cserép, színes üveg és porcelánszilánk. Apja kiforgatta a téglákat a földből, hogy új-
ra fölhasználhassa őket, és Termann határozott tiltakozása ellenére sem értesítette
a múzeumot.

„Ezek ereklyék, apa.”

„Ereklyék, és?”

„Van olyan, hogy beszolgáltatási kötelezettség.”

„Szerintem meg nincs olyan.”

„Hát, jó.”

Tangóharmonikaszó szűrődött át a szomszédból, a nyolcvanas évek legelején,
részeg és vastag énekhanggal kísérve. Ez a Kút utca egy, magasföldszintes ház.
Rossz a híre, közveszélyes munkakerülők, s a javítóból kiengedett suhancok laknak
ott. Termann tudta, mert néha leskelődött a kerítés hasadéknál. Volt ott egy hátsó
udvar, amelyet fáskamrák vettek körül. Egy alkalommal középső unokahúgával,
Hildával játszottak a kertben, a szamócaágyás mögött. Hirtelen beléjük bújt a kisör-
dőg. Csak egy szemvillanás volt, meg sem kellett beszélniük semmit. Előkerült a
fáskamrából a csúzli. Már is lendültek a kődarabok odaátra. Megszórták a rossz ház
udvarát, hátha abbahagyják azok ott a hangos nyáresti zenélést meg a pálinkaízű
óbégatást. És a nyekergetést valóban abbahagyták. Annál nagyobb lett a kiabálás.
(Mint utólag kiderült, fél centi híján a szemén találták el magát a harmonikást.) Arra
már nem számítottak, vagy csak egy kicsit, hogy jól föl paprikázva átjön a szomszéd-
asszony, bizonyos Rózsika, és csípőre tett kézzel követel magyarázatot a nagyany-
juktól. Ők ketten megszeppenve bújtak vissza a kert mélyére, a sírkövek mögé.
Nagyanyjuk erélyesen eltanácsolta az akadémuskodó Rózsikát. Aztán leszidta a két
gyereket, „de pokolian”.

Termann 1989 augusztusában a kertben napozott, leghátul, a szomszéd épület
borostyánnal befutott hátsó frontja mellett. Grieg ideges *E-moll zongoraszonátája*.
Csajkovszkij *Szentimentális keringője*. Rossini: *La danza*. Donizetti: *La mère et l'en-*

fant és *La corrispondenza amorosa*. Ez az egymásutániség, ez a véletlen sorozat maradandóan megragadt a fülében. Ezeket a zeneszámokat ugyanazon a délelőttön sugározta egy salzburgi adó, amelyet véletlenül sikerült befognia. A kerti hintaszéken himbálózott, a letarolt számoágyás közelében. Lábához dörgölözött Vadóc, a család hulló szőrű fekete kandúrja. Balról, a tüskés pöszmétebokroknál bizarr látvány tárult szeme elé, a néhai Termannok sírkövei. Az ötvenes években számolták föl a belvárosi temetőket, így a Dobozy- meg az új Péterfia-temetőt is, akkor szállította ide a márvány- és mészkőtömböket a nagyapja. „Van ebben valami borzongatóan bizarr, hogy újkori sírköveket hozatott a középkori temető helyére. Ez is micsoda dolog, olyan tipikusan debreceni... Homokot a Szaharába, borostyánt a borostyánhoz? Vajon nem tudta pontosan, mit cselekszik?”

Termann, jövet a nagyerdei strandról, állomást váltott a rádión. Hamar csordultig lett a Cívis Rádióban garázdálkodó lemezlovassal, aki akkurátusan felsorolta, milyen „korongokat” szeretne „forgatni” 11 és fél 12 között. (Reménytelen választék volt. Arra gondolt, ő meg a DJ-t szeretné megforgatni a saját tengelye körül, vagy kiforgatni mindenéből, mielőbb. S hogy a világ legcinikusabb popzenéje a magyar.) De már nem bukkant rá aznap az osztrák adóra.

*

Két év elteltével Vadócot sem találta már. Apja mesélte, a kandúr rejtélyes körülmények között fulladt bele egy olajoshordóba. Láthatóan a macskák újabb nemzedéke lakta a házat, valahogy mégis ugyanaz a társaság, bundájuk mintázatán fölismerhető volt a családi vérvonal. Sehol egy ember. Halottak mind a hajdani nők. S aki meg elköltözött innen, mint ő, az nem települ többé haza. Havonta utazik *le*, „evakuálni az ingóságait”, mondta gúnyosan. Arról ábrándozott, hogy ha vissza fog térni valaha, csakis mint rekonkvisztádor, új földesúr. Hülyeség, csillapítottam.

Égő avar illatát hozta a szél a Nagyerdő felől. A lakásban dohszag és nyirkosság terjengett. Ujjnyi porréteg ült a bútorokon. Apja, a Magyar Államvasutak nyugalmazott főintézője, megszállott dokumentátor volt. Szívós munkával alakította egykori otthonukat irat- és lomtárrá. Pereskedéseinek, meghökkentő technikai, újítási javaslatainak, s főként fegyelmi ügyeinek aktái – harminc évre visszamenőleg – méter magas tornyokká növekedtek a sarkokban, a Dexion Salgó-polcokon, a perzsaszőnyegen, a csupasz padlón. Fönnmaradt a levelezése Kurt Waldheimmel és II. Erzsébet királynővel. Persze, a titkárságon keresztül érintkeztek vele, de azért nem volt ok panaszra. Saját kezű szignójuk is megérkezett ide gyakran, gazdagon aranyozott, dombornyomású vagy bordázott levelezőpapíron. Viszont a többi papír nem volt egyéb, mint „minta, érték nélkül”, ahogyan ez szó szerint áll az egyik doboz oldalán. A fiú dacosan vágott át a roskadozó polcok között, amelyek még a konyha értékes négyzetmétereit is elfoglalták. A Filatéliai Szemle egyik évfolyama kevés híján maga alá temette. Ott penészedett apja bélyeggyűjteménye is az almárium alsó rekeszében. Termann fölütötte az egyik albumot. Javarészt Kádár-kori tömegbélyeget talált benne. Színpompás blokkokat, a nedvességtől beragadva a celofántokjukba. (Apja

legalább félmillió „békebeli” – azaz rendszerváltás előtti – forintot ölt belé, megvonva saját családjától jószerevével a konyhapénzt is.)

Fázott, be kellett, hogy gyűjtson. Akadt a vödör alján némi porózus feketeszén, és akadt töménytelen újságpapír is. Tíz folyóirat harminc évfolyama, gyűjtősnek.

Csöpörészett az eső, amikor fél tizenkettő tájban megállt édesanyja ruhásszekrénye előtt. Az ajtók elől el kellett bontania a műanyag málnásrekeszekből emelt torlaszt. („Ezek is milyen utat futottak be, a hajnali piactól idáig!”) Két éve annak, hogy ruhát kerestek keresztanyjával, amiben eltemethetik az édesanyját. Az ágyneműk fedezékéből bukkant elő az ezüstnemű. És néhány bizalmasnak látszó, mert gondosan átgumizott iratcsomó is. Találomra nyúlt közéjük. Elsőre semmi különös. Húsvéti képeslapok. Index az egyetemről, azt már ismerte. Egy orvosi rendelő be rendezésének leltára a nyolcvanas évekből, rég lejárt érvényű kártyanaptárak. Azért jól esett megtapintania őket.

Aztán hirtelen jó nyomot talált. „Ejha.” Semmi kétség, szerelmi levelezés. Nem az apja a férfi szereplő, ez a papírcsomó jóval az apja előtti időkből való. Pár évvel a fénykor után keletkezett; a fénykor, amikor anyja medika volt Pesten és sebesülteket ápolt. 1956, mezítlábas Camel az amerikai segélycsomagban, megköhögötte a fiatal medikát. (Apja meg nemzetőr volt Miskolcon, gépfegyverrel a kezében – szépek voltak és majdnem hősök is. Nem ismerték egymást).

A nála évekkal fiatalabb medikus Kedves Mamának szólítja Termann leendő édesanyját.

Gyöngyös, 1960. VIII. 29.

Kedves Mama!

Mindenekelőtt szeretném megköszönni a névnapomra küldött jókívánságaidat. Hosszas kálvária után megkezdtem szigorló évetem én is, de ebben a levélben nincs helye panasznak.

Gondolhatod, milyen szenzációsan szórakoztunk a Hanságban. Isteni kaja volt, s annyi, amennyi belénk fért. Én még fokoztam balatoni jó formámat, úgyhogy szüleit a tönk szélére juttattam a kétszeres repetákkal. A Hanságból úgy tértem vissza, mint egy szerecsen. Eszembe jutott, hogy egyszer a vizsgaidőszakban elszörnyedtél rajta, milyen valószínűtlenül barna vagyok. No, az a gyanúm, ezúttal összeesnél, s rögtön letagadnád, hogy családi kapcsolatban állunk. A táborban egyébként újítást vezettem be: két hétig nem is borotválkoztam! Kossuth Lajostól csak az különböztetett meg, hogy ő nem volt ilyen kopasz.

Jelenleg fertőző gyereken dolgozom. Szabatosan szólva: lógok. Mindkét főnököm nő, sőt, az egész osztályon én vagyok az egyedüli férfi. A fő-főnöknőmet évekkal ezelőtt én tanítottam vérképet leolvasni, úgyhogy szemében jelentős hematólogus vagyok, és nagyon vigyáz rám, nehogy agyondolgozzam magam. Rettenetesen unatkozom, különösen az elmúlt, számomra nagyon programdús év után.

Néhányszor kinéztem a strandra, de nem szeretek odajárni, mert minden ismerősömnek el kell magyaráznom, hol sütem le ennyire. Tegnap egész nap a Mátrában bo-

lyongtam. Igen jólesett az egyedüllét. Lehetett gondolkodnom, bár ez számomra veszélyes. Képes vagyok napokat elbarangolni az erdő kevésbé járt területein, hogy ne kelljen emberekkel beszélnem. Igaz, ez bizonyos fokig gyávaság is, olyan színezete lehet a dolognak, hogy menekülök az itthoni bajok elől. Nem védekezem semmilyen vád ellen. Semmi sem érdekel.

Veled mi van? Címedet nem tudom, ezért a klinikára küldöm, lehet, hogy megkapod.

A fényképeket még nem tudtam megcsináltatni, majd küldök belőlük, ha készen lesznek.

Addig is kézcsók:

R.

Anyja válaszlevelének fogalmazványa is a borítékban lapult. Három hete szigorló orvos Gerő tanár úr klinikáján, a Mező Imre úton. Beveszi magát a házikönyvtárba. Kong az olvasóterem és szeptember van: nem kell több. Azazhogy mégis: sürgeti a közös fényképeket. „Jó lenne, ha maradna valami emlék.” Nővérénél lakik, ahol keresztfiának különös gondja van rá, nehogy túlzásba vigye a tanulást. Erdélyi utca 19. I. 3/a.

Ez pedig anyja véradó igazolványa.

„Lássuk csak”, mormolta a fiú.

A donor jogai.

a) A vérvétel csakis az alkar egyik visszérének megszurása útján történhet.

b) Kívánságomra tartoznak a véradással kapcsolatban fölmerült útiköltségeimet megtéríteni.

c) Jogom van a „Véradásra kész” jelvény viselésére.

d) Jogom van kilépési szándékomat a Magyar Vöröskeresztnél bármikor bejelenteni.

„Bármikor kiléphet. És a Vöröskereszt kegyeskedik elbocsátani. Akkor jó, ha szabadság van”, gondolta Termann.

Megeredt a zápor, hallotta, nem is kicsit esik.

Becsapódott a kapu, megjött valaki. „Na, vajon ki?”

A zápor jöttét Imre bácsi igazán nem várt fölbukkanása követte. Az udvaron tett-vett, az ő, Termannék fáskamrájukban kotorászott otthonosan.

Termann tett a tűzre, és kiesett a kezéből a lapát.

Imre fölneszelt és megkocogtatta az ablaküveget.

„Van itt valaki? Dezső, te vagy az?”

Falhoz lapult. Leguggolt, aztán négykézlábra ereszkedett, úgy mászott a sarokba, de ez annyira indokolatlanul vicces volt, hogy önkéntelenül is elnevette magát.

„Gyere elő, fiacskám, beszélünk kell.”

„Ugyan miért kéne.” Termann az előszobán és egy zárt, ablaktalan folyosón keresztül spájk felé vette az irányt. Akkoriban hordott magánál gázsprét, kitapogatta a zsebében és készenlétbe helyezte, de megint derült a saját túlzó aggodalmán.

„Gyere ki, míg jó vagyok hozzád.”

Aztán: „Ne hergelj, fogytán a türelmem.”

Termann tudta, erre alapozhat. Egy kövér cívisnek, egy ilyen „dagadék lódoctornak”, ahogyan ő hívta, igazán semmi türelme sincs. „A kicsire azt mondták, hogy picsányi, ilyenek ezek”, suttogetta. Eltorlaszolta belülről a spájsz ajtaját, és idegesen nézegette a föliratot a gázspré oldalán. Elszánt volt, nem érzett valódi félelmet, mégis gyöngyözött a homloka.

„Megkeserülöd, ha elkaplak”, hallatszott kintről. Rokona egyre harciasabb lett. Talán nála vannak a kulcsok.

„Mindegy, elgázolom, ha közelít”, gondolta a fiú.

Kulcsosomót zörgetett a bácsi. Szorult tehát a hurok. Ezek a tízágú, félkilós kulcsosomók ebben a házban félelmetesek! De nem lehet teljes mindegyik készlet. És a lakásnak két kijárata van: ha a bácsi behatol az egyikben, ő távozik a másikon, egyszerű ez, gondolta át villámgyorsan.

Imre káromkodott. Ezek mégsem Dezsőék lakásának kulcsai.

„Mi az, öreg sarlatán, nem fogsz móresre tanítani?”, gondolta Termann.

Nem mintha föllélegzett volna. Úgy érezte, idáig alulfizetett statiszta volt egy elfuserált horrorfilmben, s a kéjenc rendező most a címszereppel lepi meg. Nincs ínyére.

Fülelt, mégsem tudta megállapítani, mikor takarodott el „a lódoctor”. Előjött, és kinyújtóztatta tagjait a pöszmétebokrok között. Lesz ideje. Alig múlt el dél.

*

Nedvesen fénylett a Nagyerdő, amikor a klinika német barokk tömbje elé kanyarodott vele a villamos. Az Ideg- és Elme leghátul van, a klinika gondozott területének végén, az igazi erdő tölgyeinek árnyékában. Nekivágott a parknak. „Ez a kórházipark szinte kérkedve ünnepli az ősz”, gondolta. Mennyire vonzódik ehhez a helyhez. Még a Klinika mozi betegségezagú padsoraihoz is. Pedig itt halt meg az anyja, itt hunyt el mind a két nagyanyja. Apját pedig hat alkalommal hozták be a zárt osztályra; hatszor, ez nem hétköznapi eredmény.

Ám azt sem felejtette el, hogy jobbról a második barokk pavilon, az a szülőháza.

Látta, fiatal pár gyűrött, barna papírzacskót csempészett a bokrok közé. Cirmos kölyökmacska mászott elő belőle, a szórt fényre. „Lehet, hogy megússza ezt a mérnyeletet”, gondolta Termann. „A kórházipark tele van jól táplált macskákkal, talán befogadják falkájukba a kicsit. Biztos? Mintha az úgy menne...”

Etették az apját, amikor bement hozzá. Aránylag hamar fölismerte a fiát, és próbált örülni neki. Elvégre nincs senkije rajta kívül. Bevallotta, hogy néha, ha ügyetlenül csinál valamit – mondjuk, elveszít egy csavarhúzó vagy elejt egy poharat –, föl szokta pofozni az öccse. Egyszer eszméletlenül feküdt a padlón, amikor rátalált a szomszéd.

„Megütött? Imre?”

„Egypárszor.”

„És nem jelentetted föl, komolyan?”

„Nem.”

„Akkor sem, amikor...? Ott maradhattál volna simán. A földön, örökre.”

„Akkor sem.”

„Félsz tőle.”

„Lehet.”

Megsajnálta az apját. Valósággal elérzékenyült, ahogy vele kapcsolatban még sohasem.

Merev és magának való apját egyszer látta sírni, diákkorának egyik újra hallott régi slágerén. Nostalgiaából. És soha másért, magáért sem, soha máskor. De hogy ő, az ő szíve essen meg ezen a rideg emberen? Termann meglepődött magán. Hol a nyolcvanas évek nyarainak konoksága, sőt, ádáz dühe? A kertből befolyt jövedelmeket bélyegbe és kertészeti beruházásokba, targoncába, utánfutós kistraktorba ölte. Üvöltözött a feleségével. Egyszer az is előfordult, hogy alattomban a táskájába nyúlt, és magához vette a teljes fizetését. Termann rövid kézítása árán szerezte vissza az anyjának a pénzt.

Apja aznap borostás volt, a haja csapzott. Felső ajka lefittyedt, protézisének csak a hült helye. Ilyennek látta mindig a kórházi napjai alatt, összeszedetlennek, jócskán elhanyagoltnak. Termann szívósan faggatta az elmúlt évről, de apja csak elvétve válaszolt. Dogozik, egy kirakodó brigád tagja az állomáson. A vasúti kifőzdében ebédel. Estéknként nem mozdul ki. Nyugdíját emelték egy ezressel. Kijár a temetőbe a felesége sírjához.

És soha többé nem gyűjt bélyeget. Se ritkaságokat, se tömegcikket, semmit.

Az ápoltak ingerlően bámulták őket, egyikük bizalmasodva húzta közelebb hozzájuk a székét. Nem volt hivatalos látogatási idő. Termann megígérte, hogy másnap délelőtt visszajön. De ez apró blöff volt részéről, nagyon jól tudta, hogy nincs esély: akkor már régen Pesten kell lennie.

Kilépett a fényre. A vörös Lada az elmeosztály előtt állt. Nagybátyja az épület felé tartott, két hosszú másodpercig farkasszemet néztek. A nevét ordította, és azt, hogy megállj. „Majd bolond leszek”, gondolta a fiú. Szaporára fogta a lépteit. Bár nem a bőréről volt szó, de nem érzett sok kedvet az eszmecseréhez ezzel az emberrel. Ő sietett, az meg loholt a nyomában, dagadt, gyöngyöző halántékú rokon. Szétlapítaná, ha utolérné? Vagy ő a másikat, gondolta, megtáltosodva dühétől. Az irányított és célpontját hiánytalanul ismerő gyűlölet adjon neki ezentúl kedvet?

„De azt sem akarom.”

Hármasával vette az Élettani Tömb lépcsőit fölfelé, a portás elhúlva nézte – ide hozta régen az apja, mikor eltelt professzorok tartottak diavetítéssel egybekötött élménybeszámolókat thaiföldi portyázásaikról –, a dúvad ember ereje lohadt már. A hátsó lépcsőt meg a vészkijáratot csak Termann ismerte. A Pallagi úti kaputól sértült vissza a villamoshoz.